

LAITILA KOVERO HANGASSUO I

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Mirja Koskimies 1970

Laitila, Kovero, Hangassuo I
asuinpaikan koekaivaus
28.9. - 2.10. 1970

löydöt KM 18~~802~~:1-166
filmit n:o 36074-36081
6 karttaliitettä

Mirja Koskimies

Laitila, Kovero, Hangassuo
asuinpaikka

peruskartta 1133 01 NÄSTI

x 6746 64

y 544 04

z 27-30 m

KS. LIITE 1, n:o 11

om. RN:o 4²⁹ JUNTTILA, Juho Petteri ja Anna Jenny Maria
Junttila, os. Koverola pp. Laitila

Hangassuon asuinpaikka -nimi annettu viereisen, samannimisen suon mukaan - sijaitsee n. 1 km etelään Turku-Rauma valtatiestä Krouvinnun pohjoisesta tienhaarasta lukien. Löytöpaikka on suon yläpuolella, sen koillispäästä n. 30 - 40 m NE. Paikalle tullaan Krouvinnun paikallistieltä suuren TVL:n hiekkakuopan läpi vievää tilustietä, n. 250 m maantietä.

Maasto on lounaaseen viettävää metsäistä, hiekkapohjaisista mäntykangasta, jolla on joitain suuria siirtolohkareita. Alhaalla suon laidassa metsä muuttuu koivuvaltaiseksi, matalana suota reunustavaksi vyöhykkeeksi. Suota on kuivattu ja se kasvaa pientä koivua ja mäntyä. Suon pohjoisreunassa kulkee yksi suurista ojista.

Paikan keksi heinäkuussa 1970 maisteri A-L. Hirviluoto, joka virkamatkallaan Laitilassa poikkesi kuopalle ja löysi tällöin hiekkakuopan länsireunalta kuoritusta maasta muutamia porfyriitti-iskoksia (luetteloitu yhdessä hajalöytöryhmä I:n kanssa =h I). Hiekkakuopan eteläosasta hiekkaa ajanut autoilija Hannu Kuisma ilmoitti Hirviluodon ja allekirjoittaneen käydessä uudelleen paikalla, että hän tulee lähiaikoina, ehkä jo samana syksynä tarvitsemaan hiekkaa tästä kuopasta. Siksi luvattiin selvittää vielä syksyn kuluessa asuinpaikan laajuus ja tutkia pois kuoritulla alueella olevat asuinpaikkajäännökset.

Syyskuun lopulla Nästinristillä suoritetettujen koekaivausten yhteydessä tutkittiin myös Hangassuon asuinpaikkaa. Molempia koekaivauksia varten saatiin rahaa Laitilan kunnalta, Laitilain Sanomien Säätiöltä ja MT:ltä. Työ suoritettiin allekirjoittaneen sekä opiskelijoiden Pekka Miettinen ja Mikko Ahvenlampi (Helsinki) ja koul. Markku Salonen (Laitila) voimin.

Kaivaus aloitettiin vetämällä pintamaasta kuoritun alueen poikki N - S suunnassa koeoja (leveys 1 m, ruutu 1 x 2 m). Koeoja kaivettiin yhtenä kerroksena - so. siihen asti kunnes löydöt lopuivat - pikkulastoilla. Tällöin todettiin, että eniten löytöjä tuli juuri kuoritulta alueelta, etenkin sen yläosasta. Tämän jälkeen paalutettiin loput kuoritusta alueesta, so. se osa, jossa vielä oli tummaa likamaata jäljellä, 2 x 2 m:n ruutuihin. Lännessä, pohjoisessa ja etelässä olivat vastassa pintamaakasat, idässä hiekkakuopan reuna. Myös nämä ruudut kaivettiin yhtenä kerroksena, koska löytöjä sisältävä kerros oli vain n. 5 - 15 cm:n vahvuinen; osa siitä oli tuhoutunut pintamaata poistettaessa. Reunoilla, pintamaakasojen alla oli alkuperäistä maakerrosten järjestystä ja vahvuutta näkyvissä. Näiden havaintojen perusteella voidaan rekonstruoida maakerrosten järjestys kaivausalueella:

1. turve ja humus, n. 5 - 15 cm, kuorittu pois
2. valkomaata, n. 1 - 3 cm, kuorittu pois
3. tumma, ruskeanharmaa likamaata, jossa tummemman ruskeita laikkuja, n. 25-20 cm osaksi kuorittu pois
4. vaalean keltainen, karkea hiekka, n. 15- 30 cm
5. vaalean keltainen, edellistä hienompi hiekka, koeojan alaosassa hieta

Löydöt tulivat pääasiassa tummasta likamaasta. Hiukan iskoksia oli valkomaassa ja toisaalta likamaan alla olevassa keltaisessa, karkeassa hiekkassa; koeojan alaruudussa 7 oli löytöjä vähän myös vaaleassa hiekkassa. Tumma likamaata oli hyvin karkeaa hiekkaa, melkein soraa. Tummemmat laikut -ruuduissa A, d, D - ulottuivat

likamaakerrosta syvemmälle : ruudussa A n. 40 cm, ruudussa d n. 46 cm ja ruudussa D n. 35 cm ympäröivän likamaakerroksen pohjan alapuolelle.

Kaivausalueen pohjois- ja eteläpuolelle tehdyissä koekuopissa oli maakerrosten järjestys ja vahvuus seuraava: (kuopat, ks. sijainti kartalla 3)

kuoppa I

turve ja humus 5 - 8 cm
valkoma 1 - 3 cm
karkea, kellertävän ruskea sora 23 - 25 cm
hieno keltainen hiekka

löydöt pinnassa, heti turpeen alla

kuoppa II

maakerrokset samanlaiset kuin I:ssä
löydöt aivan pinnassa, turpeen alla

kuoppa III

turve ja humus 5 - 8 cm
valkoma 2 - 4 cm
karkea kellertävä hiekka, (sora) paikoin hiukan vaalean
punertava (valkomaan sekainen ?) 15 - 20 cm
hieno keltainen hiekka

löydöt valkomaasta ja karkean hiekan pinnasta

kuoppa IV

turve ja humus 5 - 8 cm
valkoma 3 - 5 cm
karkea, kellertävä sora n. 60 cm
hieno kellertävä hiekka

löydöt heti turpeen alla ja kellertävästä sorasta

kuoppa 9

turve ja humus n. 8 - 10 cm
valkoma 1 - 2 cm
vaalean harmaa sora (valkomaan sekainen?)
turpeen alla kaksi iskennäistä, muuten löydötön

kuoppa 13

turve ja humus 5 - 8 cm
 valkoma 1 - 2 cm
 harmaan kellertävä sora

löydötön

kuoppa 15

turve ja humus 8 - 10 cm
 valkoma 1 - 3 cm
 harmaan kellertävä sora

löydötön

Kaivauksen, koekuoppien ja hiekkakuopan reunoilta poimittujen löytöjen perusteella asuinpaikan laajuus voidaan määrittää seuraavasti: Lännessä on luontaisena rajana ollut pieni, jyrkkäreunainen mäki, jonka juurelle asutus on ulottunut. Löytöjä oli hiekkakuopan länsireunan vaiheilla tieltä etelään n. 40 - 50 m:n matkalla (koekuopat alhaalla mukaan lasien) Sensijaan hiekkakuopan eteläreuna, joka on alempana kaivausalue, oli löydötön. Pintamaakasoista^{x)} kuopan keskivaiheilta poimittiin hajalöytöjä, jotka ovat peräisin näiltä kohdista kuoritusta pintamaasta (ks. kartta 2, h IV);
 18262:157-166
 Nykyisin kuopan läpi kulkevan tien seutu on ollut suunnilleen samaa korkeutta kuin kaivausalue, sen yläpuolelta sen enempää pintamaakasoista kuin hiekkakuopan reunoilta ei löytynyt mitään asuinpaikkaan viittaavaa, siitäkkin huolimatta, että ylhäällä hiekka oli parempaa, hienoa ja kivetöntä. Idässä, kuopan reunalla, kohdassa, jossa tie tulee metsästä kuopalle, oli tien vieressä maassa kaksi iskosta (h III).

KM 18262: 157 - 156

Asutus on siis käsittänyt n. 40 - 50 m leveän ja ainakin n. 180 - 200 m pitkän itä-länsi suuntaisen kaistaleen muinaisen merenlahden - nykyisin suota - rannalla. On mahdollista että alue on

x) jäljellä myös hiukan alkuperäistä maan pintaa

ollut itään päin pitempi. Miten pitkälle metsään löytöjä jatkui, jätettiin selvittämättä, koska idässä nykyinen metsänraja on samalla hiekkakuopan ja tilojen välinen raja. Aluetta siellä ei tietävästi toistaiseksi uhata hiekanotolla.

Pääosa asuinpaikkaa näyttää tuhoutuneen hiekanotossa ennen kaivausta. Tutkittavaa aluetta on vielä jäljellä vähän: Kaivausalueen pohjoispuolella metsässä, hiukan pintamaakasojen alla (mahdollisesti), koeojan alapuolella vähän, hiekkakuopan itäreunassa? itäpuolella olevassa metsikössä.

Joitain viitteitä asuinpaikan alarajasta antavat huomiot koeojan alaosassa ja kuopissa 9, 13, 15, Ruudun 7 itäseinän profiilissa (ks. kartta 4) on ohuen pintaturpeen alla vaaleanruskeaa hienoa hietaa, sen alla ohut tumma juova vanhaa maatonutta turvetta. Sen alla vaaleankeltaista hiekkaa, ja sen alla vaaleanruskeaa hienoa hietaa, samaa jota oli ylempänä. Tämä ylempi vaaleanruskea hieta ja sen alla oleva tumma turvejuova näyttävät alkavan vasta koeojan alaosassa, ne puuttuvat, sikäli kuin oli havaittavissa sekä ylempää että alemmää. On mahdollista, että alempi turvejuova merkitsisi alkuperäistä - esihistoriallista? - maan pintaa. Sen päälle tullut hieta olisi mahdollisesti veden kuljettamaa (rantavoimien?). Ainakin se on myöhempää kuin asutus paikalla, sillä ylempi hietakerros oli löydötön; löydöt tulivat vasta alemmasta hietakerroksesta. - Koekuopissa 9, 13, 15 oli maa väriltään harmahtavaa, erilaista kuin ylempänä ja on mahdollista että tämä osa rinteestä on jo ollut veden alla.

Peruskartan mukaan asuinpaikka sijaitsee 25 ja 30 m:n korkeuskäyrien välillä. Tarkkaa varmistusta (TVL:n kiintopisteeseen maantien varrella) ei ehditty suorittaa, vaan se on tehtävä ensi kesänä. Arvioimalla viereisen mäen korkeus ^{reunalla} (juurella) 32,5

m:n käyrä peruskartassa) n. 36 m:ksi, ja mäen laella oleva kivi 40 cm, saadaan kiintopisteeksi 36,40 m. Vaaitessa käytetty kiintopiste mäen juurella on 30,80 m mäen laelta ^{kiintopiste} laskien. Näin ollen olisi alin koekuoppa 27,37 m ja ylin 30,72 m korkeudella. Arvioinnin virhe ei liene joitain kymmeniä cm:ä suurempi.

Kaivauksen jälkeen täytettiin ja peitettiin kaikki metsässä olevat koekuopat, kuorittu ja tutkittu alue jätettiin sellaisenaan hiekanottoa varten. Koeojan ylin ja alin paalu, sekä yksi paalu kuoritun alueen reunaan jätettiin paikalleen ja lyötiin syvemmälle maahan siltä varalta, että niistä olisi hyötyä kaivauksen paikallistamisessa myöhemmin.

Löydöt, joiden pääosa on iskoksia :porfyriitti-, kvartsi-, diabaasi-, hiukan hiekkakivi-iskoksia, sekä hiointen paloja, keramiikkaa, muutama hiottujen kiviesineiden pala, voidaan määrittää ja ajoittaa keramiikan ja kiviesineiden palojen perusteella. Myös paikan korkeus ilmaisee, että asutus on myöhempää kuin Nästinristillä tutkittu. Keramiikka, jonka pääosa on pieniä paloja, kuuluneen kaikki Kiukaisten kulttuuriin. (vrt. Meinander SMYA 53, s. 13 Abb. 6:e,h,i ; s. 57 Abb.27: b ; s.69 Abb.32:b,g(?),) Myös kiviesineiden kahdelle katkelmalle on melko hyvät vastineet Kiukaisten kulttuurin aineistossa (vrt. Meinander SMYA 53, s.93 Abb. 52). Löydöt eriteltyinä taulukossa.

Helsingissä 1.3.1971

Miina Koskimies

Laitila, Kovero, Hangassuo - 70

yhnt.	g	8	289	64	3	9	584	22	45	8	x	x
a	1	1	16	2	-	1	33	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
A	20	1	6	2	-	-	33	1	-	-	x	-
b	21	1	23	6	4	-	82	-	5	-	-	-
2	1	-	7	-	-	-	19	-	2	-	-	-
B	5	-	31	8	-	2	80	-	6	-	-	-
c	3	-	12	2	1	1	32	-	2	-	-	-
3	1	-	8	6	2	1	60	2	5	3	-	x
C	5	1	32	1	-	-	57	3	5	2	-	x
d	-	-	32	3	-	-	47	6	3	-	x	-
4	1	-	10	4	-	-	22	4	2	-	-	x
D	5	-	45	4	-	-	39	1	2	-	-	x
5	-	-	5	-	-	-	7	-	1	-	-	-
5	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-
6	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
7	-	-	2	2	-	-	3	-	2	-	-	x
9	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
I	-	-	6	1	-	-	9	-	-	-	-	-
II	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
III	-	-	3	4	-	1	2	-	1	-	-	-
IV	-	1	3	-	-	-	6	1	8	-	-	-
V	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	-	-
VI	2	1	15	13	-	1	33	6	-	2	-	-
VII	22	-	8	5	-	-	8	1	-	-	x	x
VIII	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
IX	9	-	10	1	-	1	5	1	-	1	-	x

ruutu

keramiikka

kaap.
kvartsiytim.

kvartsi-isk.

kivilaji-isk.

kivies.katk.

porfy.
ytim.

porfyr.isk.

hiointen pal.

hiekkak. isk.

iskukivi

hiili

luu

36074

LAITILA, HANGASSUO ¹ 1970

(HUHTIKUU 1971)

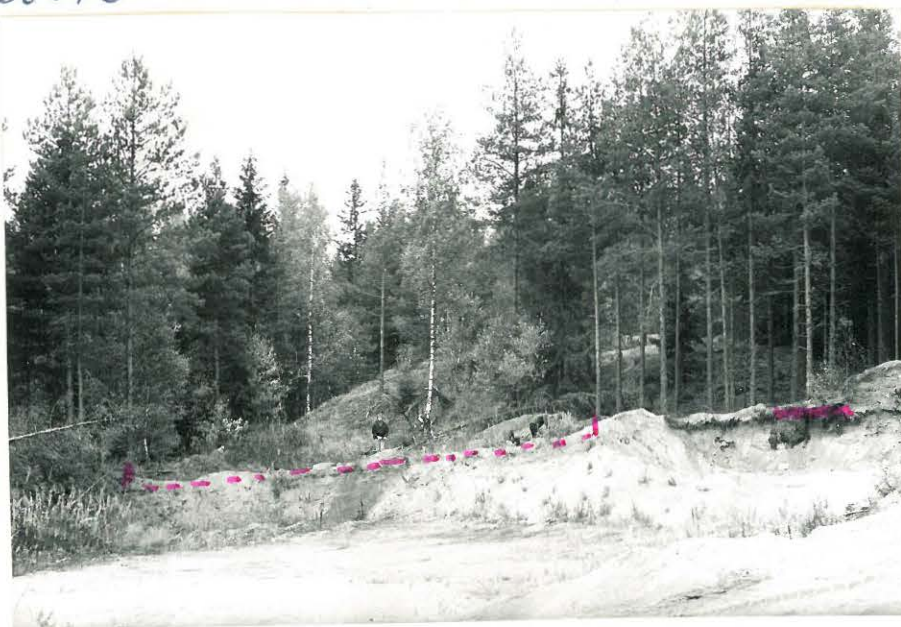
HANGASSUON HIEKKAKUOPAN
ALUOSAA IDÄSTÄ KUVAUTUNA.
KAIVAUSALUE NUOLEN KOHDAL-
LA KUOPAN REUNASSA

36075

HANGASSUON KUOPAN ALUOSAA
IDÄSTÄ. KAIVAUSALUE MERKIT-
TY PUNAISELLA RINTEESEEN
(SYYSK. 1970)

36076

HANGASSUO, KAIVAUSALUE
SYYSK. 1970. (KATKOUVALLA)
EIK. MERKITYN KANNON JA TURPPE-
ALTA LÖYTYI MM. KERÄTTEIKKÄ.
Miten Koskimäen

36077

LAITILA, HANGASSUO ASP. II

HANGASSUO: ASP. KAIVAUOS
syysk. 1970. KÄEJÄN YLÄ-
OSAA.

(syysk. 1970)

36078

HANGASSUO. KAIVAUOSALUEEN
YLÄOSAA; KÄEJÄN LEVEN
NETÄÄN. ETELÄSTÄ KUUVATU.

TAUSTAN METSÄSSÄ MYÖS ASP.
KÄEJÄN (syysk. 1970)

36079

KAIVAUOSALUE PÄÄJÄRJÄSTÄ.
ETUALAN METSÄSSÄ KÄEJÄN
PAT I-V. (syysk. 1970)

Kiirto Koskivaara

LAITILA, HANGASSUO Asp.

36080

HANGASSUON HIEKKAKUOPPAA
LÄINNESTÄ. KAIVAUSETUALALLA
(LÖYÖJÄ)
(SYYSK. 1970)

36081

(HUHTIK. 1971)
HANGASSUON HIEKKAKUOPPAA
LÄINNESTÄ, KUOPAN KESKI-
HEILTA. LÖYÖJÄ PÖITTEIN
ETUALALLA (1) = k IV
JA TROSTALLA
NÄKYVÄN TIEN JA KUOPAN
LIITTYMÄKOHDESTA (2) = k III

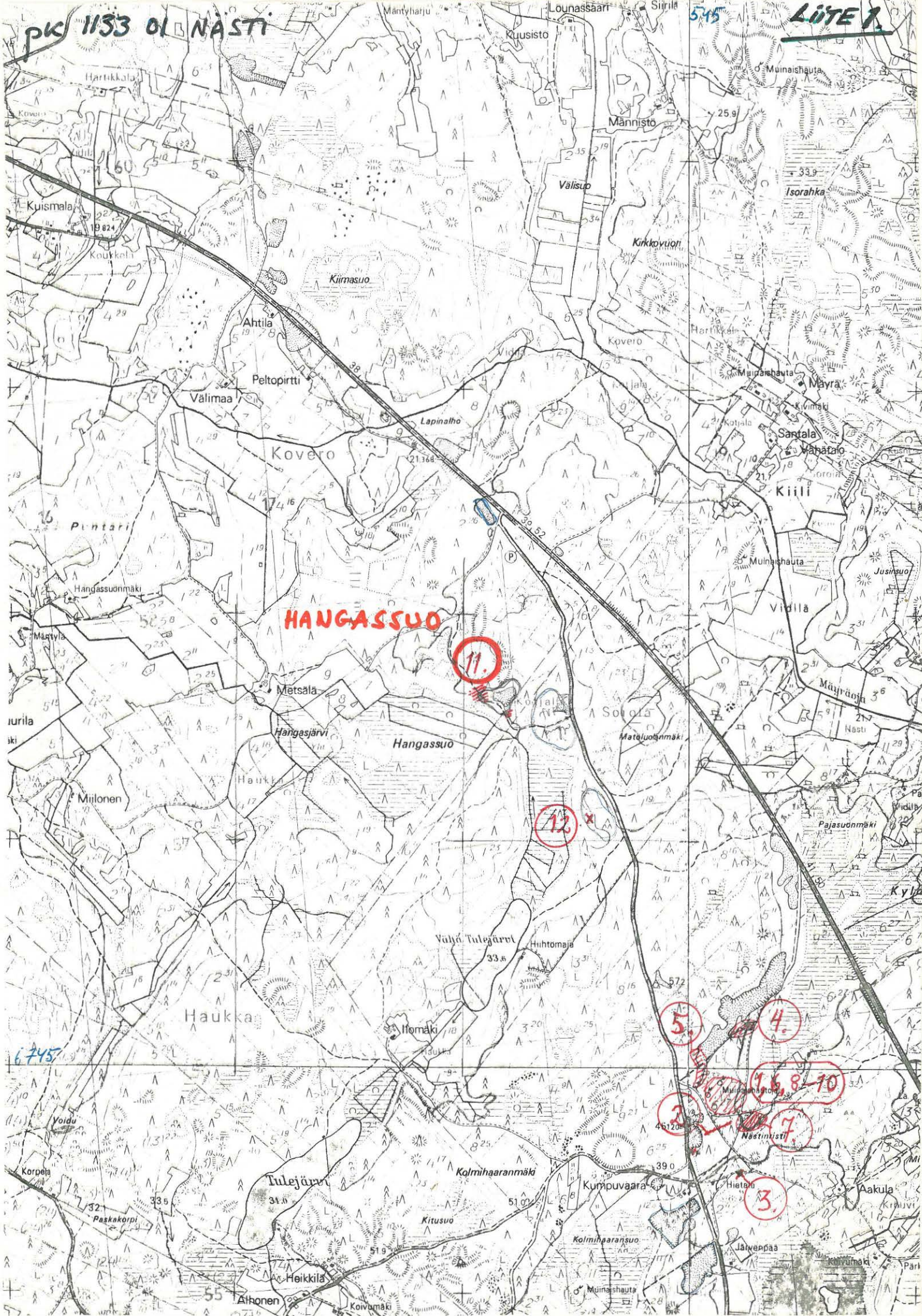
Laitila, Kovero, Hangassuo I

kaivauksen karttaliitteet:

1. ote peruskartasta 1133 01 NÄSTI
2. alueen yleiskartta 1:1000
3. kaivauksen yleiskartta 1:100 ,vaaitukset, pintakartta
4. profiili ruutujen 6-7 itäseinästä 1:20
5. profiili ruutujen a ja 1 pohjoisseinämästä 1:20
6. löytöjen levintäkartta 1:100

PK 1133 OI NÄSTI

LITE 1

HANGASSUO

11

12

5

4

1, 6, 8, 10

3

7

3

6745

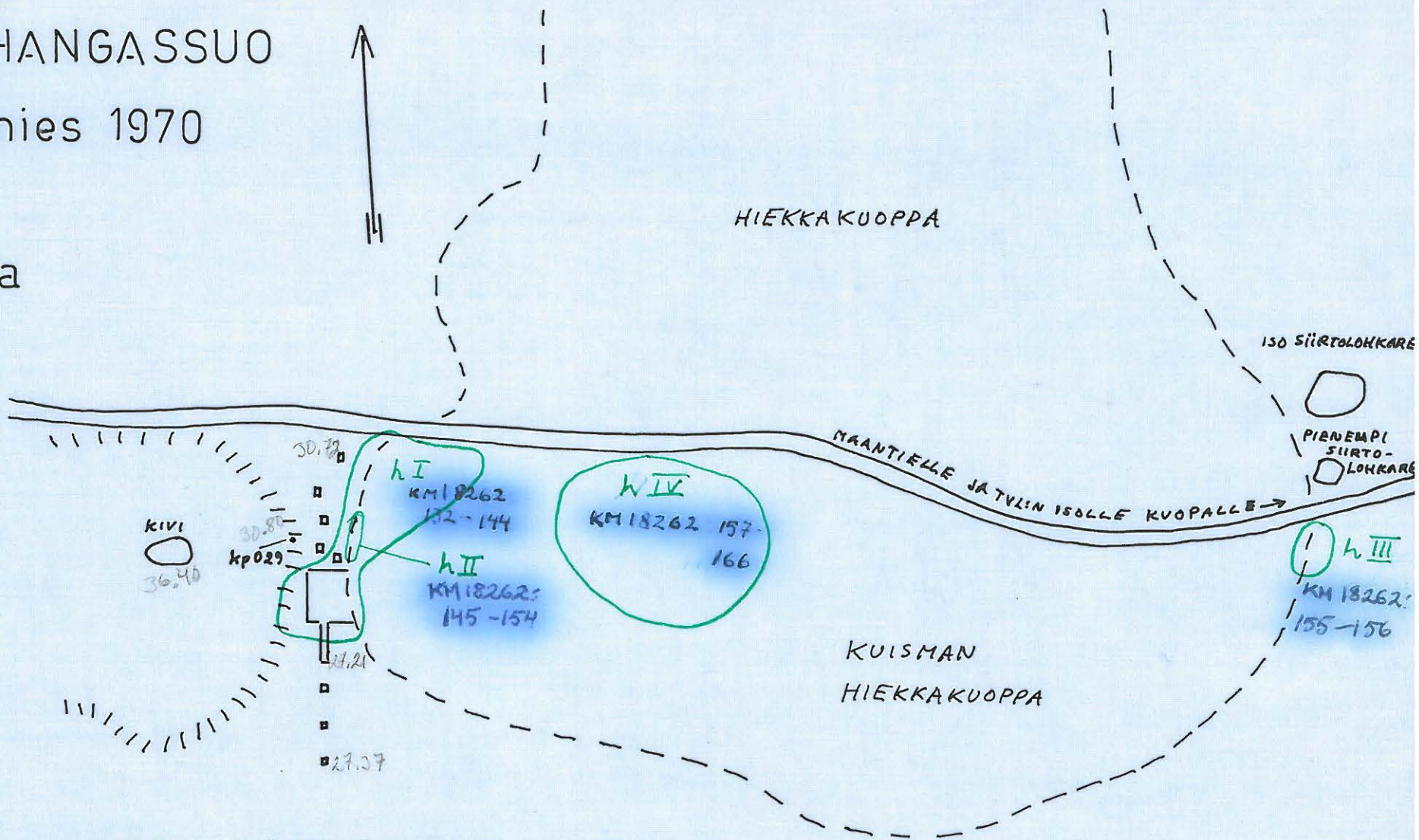
545

LAITILA, HANGASSUO

M. Koskimies 1970

1:1000

yleiskartta

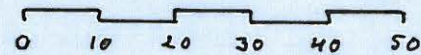

h I HAJALÖYTÖJÄ KAIVAUS-
ALUEELTA ENNEN KAI-
VAUSTA JA VIEREISIS-
TÄ PINTAMAAKASOISTA

h III HIEKKAKUOPAN ITÄREU-
NALTA, TIEN ETELA'-
PUOLELTA

h II KAIV. AL. KOILLISPUOLEI-
SESTA HIEKKAKUOPAN SEI-
NÄMÄSTÄ PINTAMA-
KASAN ALTA

h IV KUOPAN LÄNSIOSAN
KESKELTÄ TIEN ETE-
LÄ'PUOLELLE JÄTKYLIN ISOLLE
KASOISTA

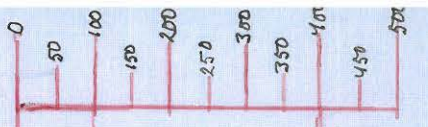
LAILILA, HANGASSUO

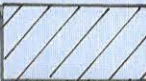

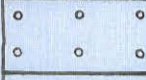

M. Koskimies 1970

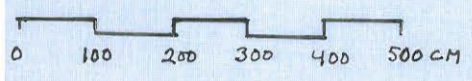
1: 100

kp 029 = 30,80m

koekaivauksen yleiskartta

- TUMMANHARMAA, PAIKOIN RUSKEHTAVA LIKAMA
- TUMMANRUSKEA, EDELLISESTÄ EROTUVA, TUMMEMPI LIKAMA
- KARKEA, HARMAHTAVA SORA
- KERÄYKÖKÄÄ KUOPAN SEINÄMÄSSÄ JA KANNON ALLA
- HUILILÄISKIÄ
- 225 pinta
- 232 pohja

037
kk V

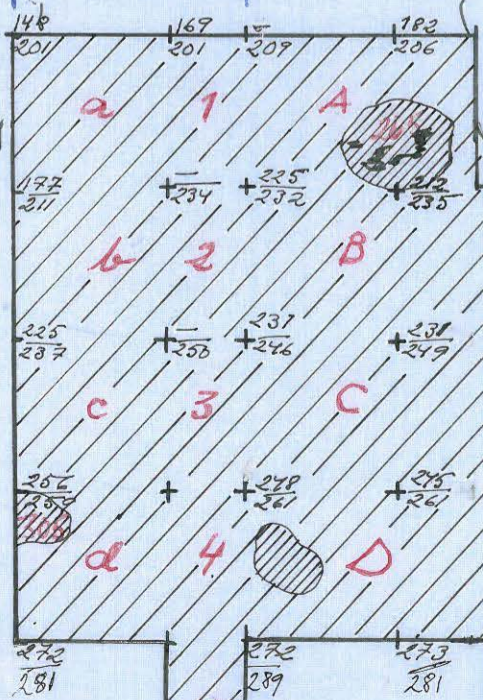
046
kk III

087
kk II

123
kk I

152
kk IV

PROFIILI LIITE 5

kp 029 = ⊕
30.80m

JYRKÄ MÄKI

KUORITTUA, KASATTUA PINTAMAATA

KUORITTUA MAATA

KUORITTUA MAATA

METSÄÄ

METSÄÄ

PINTAMAATA

hiekkakuoppa

pintaprofiili

PROFIILI LIITE 4

1:100

1970

1:100

kp 029 - Jämsä

koekaiivauksen yleiskartta

	muutettu, yksinäinen kiviainekas
	muutettu, kalliota sisältävä kiviainekas
	muutettu, kiviainekas
	keramiikkakudon sisällä ja kiviainekas
	muutettu
	muutettu

PINTAMAATA

293 +

8

328 +

9

372 +

10

METSÄINEN RINNE

393 +

11

403 +

12

412 +

13

430 +

14

444 +

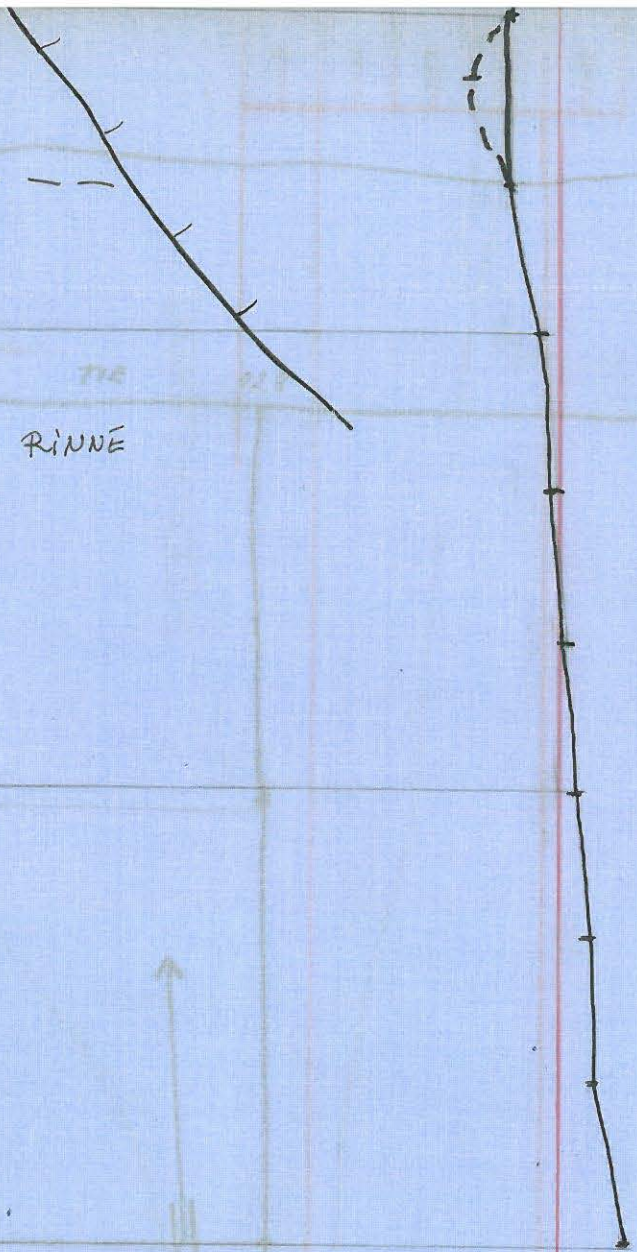
15

472 +

METSÄ

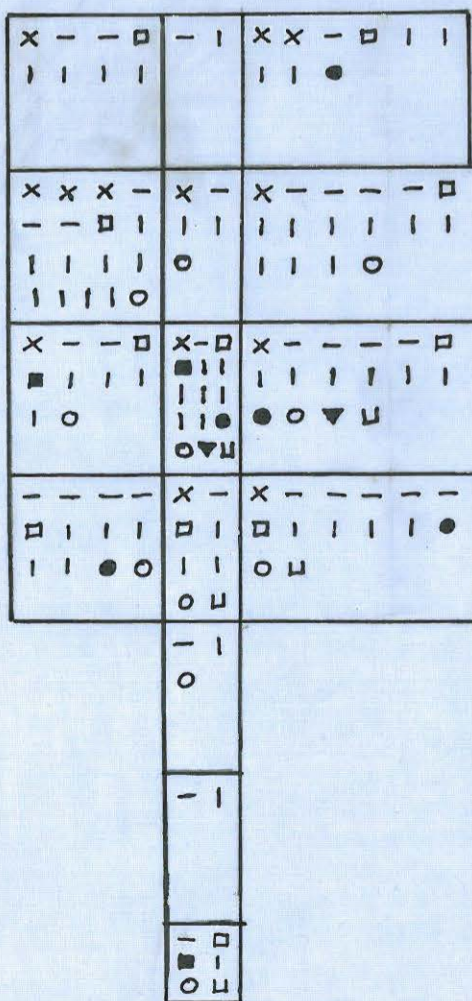
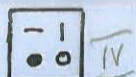
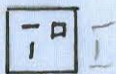
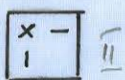
LAILILA, HANGASSUO

M. Koskimies 1970

1:100

kp 029 = 30,80m -1 V

koekaivauksen levintökartta

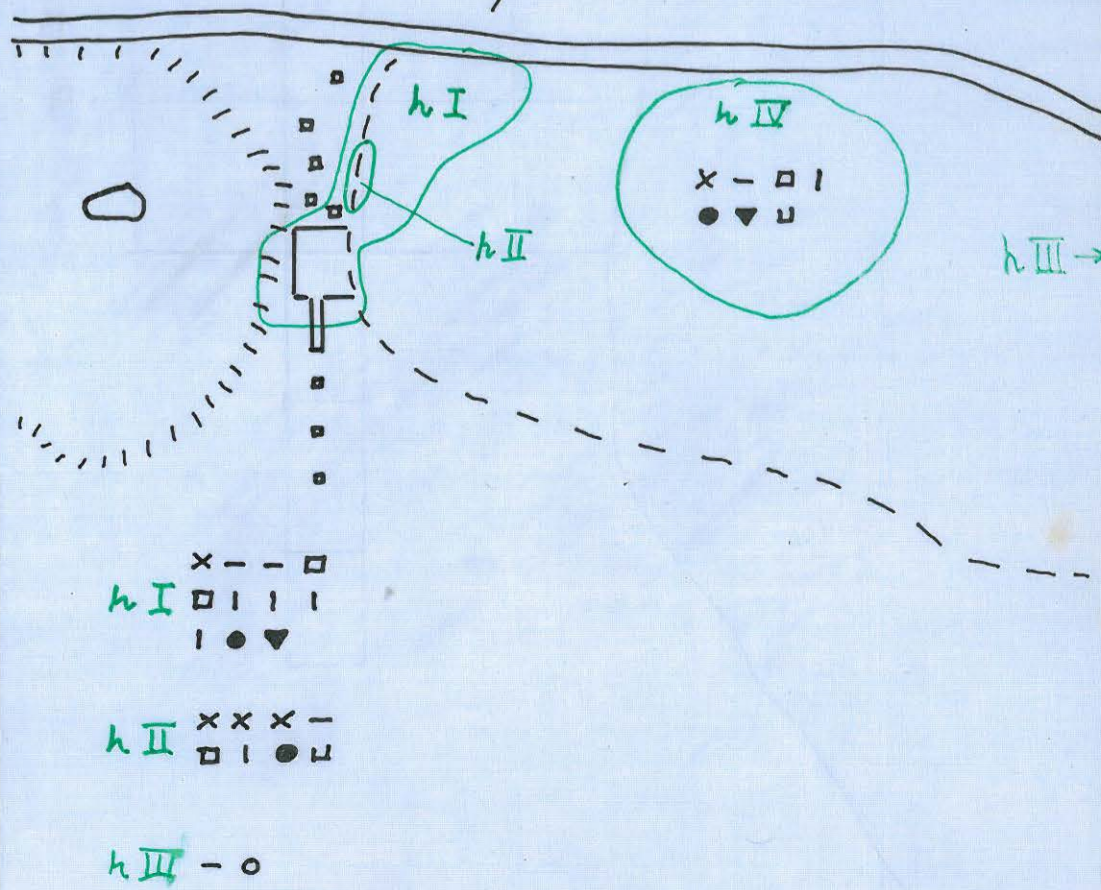
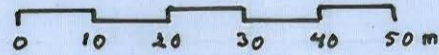

- x keramikka
- kvartsit
- kivi-iskokset
- kiviesineen katkelmat
- I porfyriitit
- hioimenkappaleet
- hiekkakivi-iskokset
- ▼ iskukivet
- U lou

porfyriitit:

- 1-10 I
- 10-20 I I
- 20-30 I I I
- 30-40 I I I I
- j.n.e.

1:1000

LIIITE 4

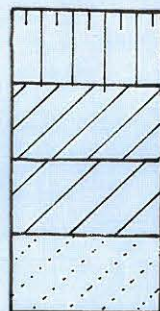
LAITILA, HANGASSUO

M. Koskimies 1970

1:20

itäseinän profiilia

kp 029 = 30,80 m ymp.

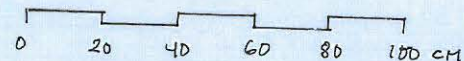
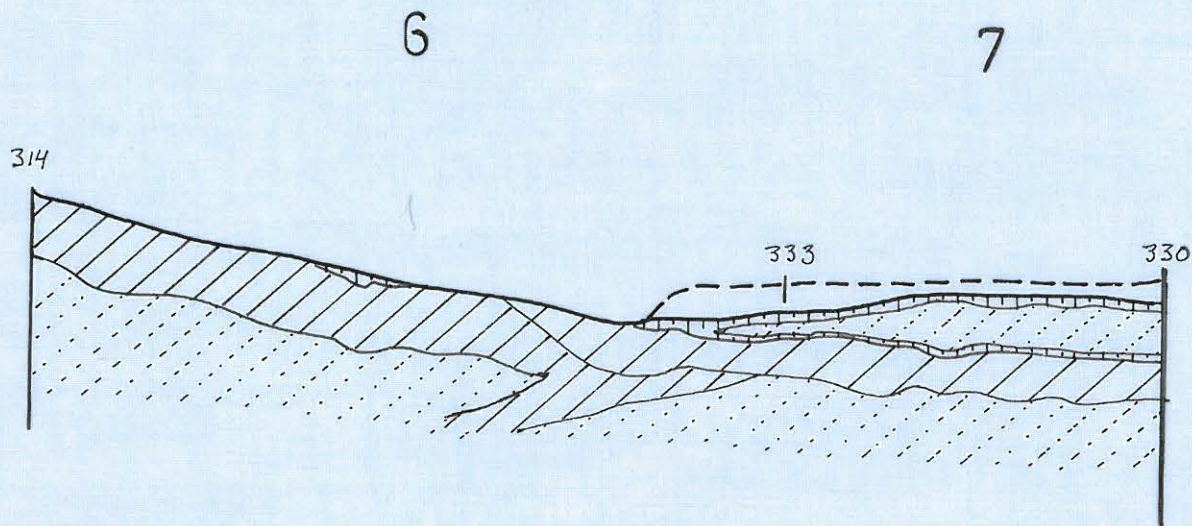

TURVE JA RUDKAMULTA

TUMMANHARMAAN JA RUSKEANKIRJÄVA
LIKAMAA

VAALEANKELTAINEN HIEKKA

VAALEANRUSKEA, HIENO HIEKKA

LIT 5

LAITILA, HANGASSUO

M. Koskimies 1970

1:20

pohjoisseinän profiili

kp 029 = 30,80 m ymp.

